

onda, kad je kralj Franjo Josip s kraljicom Jelisavetom pohodio na proljeće 1869. Hrvatsku, navlaš gradove Zagreb (od 8. do 11. marta), pa Karlovac, Petrinju, Bjelovar, Senj i Rijeku. Zbog toga nastade oštra borba između bana Raucha i njegovih protivnika, kojima je unionistički sabor mislio tako doći na kraj, da je zak. člankom XIV : 1870. proglasio svako pobijanje nagodbe „zločinom smetanja javnoga mira“, pače i „veleizdajom“. Sada opet oživi apsolutistička praksa, zaredaše progoni štampe i uništavanje egzistencijâ, našto protivnici uzeše bana Raucha lično napadati i tako prisiliše, da ih je pozvao pred sud. Kako su ti napadaji izišli u listu „Zatočniku“, koji se štampao na tlu Vojne Krajine u Vojnom Sisku, došlo je do parnice pred petrinjskim regimentalnim sudom, a taj je Rauchove protivnike (Mrazovića, Vončinu i Miškatovića) riješio optužbe (7. jan. 1871.). Nato zatraži Rauch otpust i kralj imenova banom dotadanjega ministra Kolomana Bedekovića (26. jan.). Budući da je Rauchovu saboru od 1868. isteklo zakonito trogodište, raspisa novi ban izbore, a ovi se svršise potpunim porazom unionistâ: od 65 mandata narodna je stranka dobila 51, unionisti 13, a Ante Starčević 1 (Krapinu). Odmah poslije toga dokine kralj reskriptom od 8. juna đurđevačko-križevačku Krajinu, koja posla u sabor još novih 9 privrženika narodne stranke.

Svi su ti događaji u svezi s promijenjenim međunarodnim prilikama. Još ljeti 1870. došlo je do francusko-pruskoga rata, koji se svršio teškim porazom Francuza i proglašenjem njemačkoga carstva (u jan. 1871.). Ovo ojačanje Pruske naagnalo je austrijske državnike na misao, da treba unutarnje prilike u monarhiji tako udesiti, da se zadovolje Sloveni. Upravo tada ostaviše Česi, Poljaci i Slovenci carevinsko vijeće, koje ostade na taj način nepotpuno, dok su u Dalmaciji Hrvati i Srbi zadobili u saboru jaku većinu nad Talijanima. Novi austrijski ministar grof Karlo Hohenwart (od 5. febr. 1871.) dakle stavi kralju Franji Josipu prijedlog, da bi sazvao češki sabor, a u reskriptu priznao češko državno pravo i obećao, da će se dati okruniti za češkoga kralja i položiti krunidbenu prisegu, na što je kralj i privolio (12. sept.). Na ovaj reskript slože češki prvaci sporazumno s Hohenwartom 18 takozvanih fundamentalnih članaka, u kojih se smislu imala ujediniti Češka, Moravska i Šleska u zasebno državno tijelo s pravima, kakova su Madžari dobili 1867.

No protiv ovakove važne promjene, koja je značila pad dualizma, a početak federalizma u monarhiji, podigoše se austrijski Nijemci, ministar spoljnih posala Beust i Madžari s ministrom pred-